

Zeleni sistem mesta
Vir: Atlas okolja

O NARAVI STRAŽUNA

MESTNA OBČINA MARIBOR

Naravno okolje Stražunskega gozda

Širši pogled na Maribor, Slovenske gorice, Pohorje in Dravsko polje ter izpostavljeno vegetacijo pokaže izstopajočo obsežno površino Stražunskega gozda v urbanem prostoru. Predvsem na Dravskem polju in v Slovenskih goricah je gozd močno fragmentiran. Zaradi te lege, pomanjkanja drugih večjih zelenih površin v mestu ter njihove slabe povezanosti je njegova vloga kot dela zelenega sistema mesta še toliko bolj pomembna.

Gozd

Območje Stražunskega gozda večinoma prerašča gozd. Na višje ležečih delih raste gozd na suhih prodnatih tleh, nižje v dolini pa na mokrih tleh. Zaradi ekološke raznolikosti je večja tudi rastlinska pestrost. Na splošno med drevesnimi vrstami prevladujejo rdeči bor (*Pinus sylvestris*), bukev (*Fagus sylvatica*), graden (*Quercus petraea*) in dob (*Quercus robur*), gorski javor (*Acer pseudoplatanus*), vrba iva (*Salix caprea*), beli topol (*Populus alba*), pravi kostanj (*Castanea sativa*), lipa (*Tilia platyphyllos*) in druge. Na gozdnih robovih rastejo predvsem rdeči dren (*Cornus mas*), prisotne pa so še druge drevesne in grmovne vrste. Gozd je večinoma mešanega značaja, le v severozahodnem delu Stražuna prevladuje bukev, ki tvori gost a odprt gozd, saj je zaradi gostih krošenj podrasti manj kot drugje. Poleg gozda so zelo pomembni gozdni robovi, ki so vrstno bogat habitat. Njivske in travniške površine v dolini Stražunskega potoka so habitati, ki prispevajo k biotski pestrosti Stražuna. Med biotsko najbogatejšimi deli Stražuna pa so vodne vrvine, kot so potok, mlake in izviri.

Vodni habitati

V Stražunu je več različnih vodnih habitatov. Po dolini in nekdanji strugi Drave teče Stražunski potok. Pred regulacijo potoka je bil Stražun precej bolj mokrotan, danes je tudi vode v izviri manj in ta zaradi regulacij struge potoka hitreje odteka. Potok je danes zaradi regulacije in kanaliziranja v betonski kanal povsem raznaravljen. Še v 60-tih letih je bil v svojem naravnem stanju priljubljeno naravno igrišče. Struga je povsem spremenjena v kanal, po katerem voda hitro odteka proti Dravi. Močno je obremenjen z organskimi snovmi in drugimi obremenjujočimi snovmi, ki izvirajo iz bližnje mestne kanalizacije. Velika količina organskih snovi v vodi je sicer vir hrane za organizme, ki takšne razmere prenesejo. Vrstna pestrost takšnih habitatov je sicer majhna, številčnost in gostota organizmov pa velika. Strukturna poenostavljenost vodnega habitata potoka v betonskem kanalu preprečuje trajno prisotnost organizmov. Tu uspevajo alge, bakterije, enoceličarji in nevretentčarji, veliko je polžev malih mlakarjev. Na delih struge, kjer se nabirajo sipine proda in peska, je več možnosti za razvoj življenja. Na dnu se razraščajo preproge maloščetincev, tubifeksov in ličink žuželk trzrač. Kjer se za večjimi kamni tok umiri, je pestrost še večja. Opaziti je mogoče tudi vodne hrošče. Kjer potok ne teče skozi gozd, se na brežinah razraščajo sicer maloštevne vrste rastlin, ki jim vodno okolje ugaja.

Stražunski potok polnijo izviri, ki prihajajo izpod terase, saj dolina v globino seže do glinaste lapornate plošče, ki je vododržna plast. Izpod prve terase na severozahodnem delu Stražuna na površje izvira nad nepropustno plastjo bistra in hladna studenčnica, podtalnica Dravskega polja. Podobne izvire na Dravskem polju najdemo v pasu od Studencev, Stražuna, Miklavža, Loke, Hajdoš, Turnišča do Vidma. Voda iz teh izvirov se ob toku skozi prod dobro prefiltrira, je zelo bistra in vsebuje veliko mineralov. Zaradi nižje temperature se v njej raztopi več kisika, prav tako je v njej malo raztopljenih organskih snovi, kar so pomemben pogoj za razvoj stabilnega habitata.

V dolini so tla tako nepropustna in voda izvirov ustvarja dragocena mokrišča. Ta nepropustna podlaga je tudi na dnu bivše gramoznice, kjer voda občasno zastaja in nastane mokrišče.

Izviri polnijo tudi nekaj mlak in stalna izvirska voda omogoča bivanje mnogim vodnim organizmom, ki takšna življenjska okolja čedalje težje najdejo. Prva mlaka, ki leži 150 m južno od križišča Nasipne in Belokranjske ulice, je sicer umetno izkopana. Kljub temu se je v njej razvil izjemno pestro življenjsko okolje. Leži na robu Stražuna in je odmaknjena od poti, zato je manj obiskana in dobro ohranjena. Obrežno rastlinje ob mlaki se nemoteno razvija. Leži na odprtem, zato je dobro osvetljena in bogato zaraščena z vodnimi rastlinami, kar omogoča oblikovanje različnih habitatov in ekoloških niš za različne organizme. V okolici se zadržuje tudi veliko kačjih pastirjev različnih vrst, v vodi in ob njej pa živijo različne dvoživke.

Druga, največja skupina mlak leži pod Štrekjevo ulico. Polni jih več izvirov Mrzlice, bogatejših z vodo. Nadaljujejo se v večje mokrišče. Gre za redke jelšev gozd z bogato razvito vegetacijo močvirskih rastlin. Mlake ležijo v gozdu in so slabše osvetljene, zato je v njih in poleg njih vodnih rastlin manj. Te mlake so prav tako zelo bogate z vodnim življenjem, a je njihovo okolje zaradi lažje dostopnosti obiskovalcev mnogo bolj obremenjeno. Mokriščih in obvodnih habitatih so izjemno občutljivi ekosistemi in zaradi tega močno ranljivi. Teptanje preprečuje razvoj obrežne vegetacije in drugega življenja. Skupna služba varstva okolja je, zaradi nenehnega preusmerjanja toka iz izvirov do mlak, pristopila k reševanju problema tako, da bodo v prihodnje ti izviri zaščiteni pred posegi (v letu 2021 so bile naročene idejne rešitve). Prav tako se načrtuje sadnja avtohtone vegetacije na tem območju za obnovo naravnega habitata.

Zanimiv poplavni gozd se je razvil na dnu bivše gramoznice. Ta je poglobljena do nepropustne podlage in se v obdobjih z močnejšimi padavinami napolni z vodo, v sušnih obdobjih pa presuši. Tudi takšni presihajoči habitati so dragocen življenjski prostor za organizme, ki so prilagojeni na takšen vodni režim. Problem gramoznice je neugleden videz in obremenjenost z odpadki.

Živali v Stražunu

Zaradi raznolikosti habitatov se v gozdu pojavljajo številne zanimive živalske vrste, od sesalcev, ptičev, dvoživk do številnih žuželk. Med njimi so še posebej zanimivi netopirji, zanje je po Stražunu speljana tudi Boromirova učna pot. V bolj mokrotnih delih Stražuna najdemo različne dvoživke in kačje pastirje.

Tujerodne (invazivne) vrste

V Stražunu raste več tujerodnih (invazivnih) vrst. Med najpogostejše zelinate vrste spadajo vrste rozg, navadna barvilnica in žlezava nedotika. Te najpogostejše rastejo na odprtih jasah, gozdnih robovih ter ruderalnih zemljiščih. Žlezava nedotika uspeva ob potoku in vlažnejših mestih. Najpogostejši tujerodni (invazivni) drevesni vrsti sta veliki pajesen in pavlovnija. S pomočjo Društva študentov naravoslovja je Skupna služba varstva okolja v letu 2021 odstranila sestoj žlezave nedotike ter velikega pajesna v okolici mlak.

Mlaka v Stražunu
Foto: Skupna služba varstvo okolja

brleč (*Sitta europaea*)
Foto: Alen Ploj,
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

Navadni mračnik (*Myiobates noctula*)
Foto: Monika Podgorelec,
Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

Lisasti plesavec *Libellula quadrimaculata*
Foto: Nina Erbiča,
Slovensko odmatološko društvo

Navadna kraslača (*Bufo bufo*)
Foto: Ana Skledar,
Društvo študentov naravoslovja

belorobi netopir (*Pipistrellus kuhlii*)
Foto: Monika Podgorelec,
Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

Navadni močerjak (*Salamandra atra*)
Foto: Ana Skledar,
Društvo študentov naravoslovja

Sekulja (*Rana temporaria*)
Foto: Ana Skledar,
Društvo študentov naravoslovja

belorobi netopir (*Pipistrellus kuhlii*)
Foto: Jasmina Kolnik,
Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev